

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 130/2014-27

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 19. marca 2014 predbežne prerokoval sťažnosť J. K. a T. K., zastúpených Advokátskou kanceláriou JUDr. Radomír Bžán, s. r. o., Námestie Ľ. Štúra 2, Bratislava, vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 11 Listiny základných práv a slobôd, ako aj práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Žiline sp. zn. 9 Co 173/2013 z 30. mája 2013 v spojení s rozsudkom Okresného súdu Liptovský Mikuláš sp. zn. 10 C 189/2002 z 29. novembra 2012 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. K. a T. K. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 25. novembra 2013 doručená sťažnosť J. K. a T. K. (ďalej len „sťažovatelia“) vo veci namietaného porušenia ich základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 listiny, ako aj práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k dohovoru (ďalej len „dodatkový protokol“) rozsudkom Krajského súdu v Žiline (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 Co 173/2013 z 30. mája 2013 v spojení s rozsudkom Okresného súdu Liptovský Mikuláš (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 10 C 189/2002 z 29. novembra 2012.

2. Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností vyplýva, že sťažovatelia boli v procesnom postavení žalobcov v súdnom spore „o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam a vydanie nehnuteľnosti“ vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 10 C 189/2002. Okresný súd rozsudkom z 29. novembra 2012 žalobu zamietol. Krajský súd na odvolanie žalobcov rozsudkom sp. zn. 9 Co 173/2013 z 30. mája 2013 potvrdil „rozsudok okresného súdu“.

3. Podľa názoru sťažovateľov „*predmetným Rozsudkom Krajského súdu v spojitosti s Rozsudkom Okresného súdu boli porušené ich ústavné práva a zákonom chránené záujmy garantované Ústavou Slovenskej republiky. Krajský súd ako aj Okresný súd vec nesprávne právne posúdili a konanie bolo postihnuté vadami, ktoré mali za následok v dôsledku porušenia jeho základných práv, nesprávne rozhodnutie vo veci...*

Porušovateľ ako odvolací orgán ako aj súd prvého stupňa dôsledne nepostupovali v intenciách základných procesných zásad, a teda nezistili dostatočne skutkový stav a nevykonali dôkazy nevyhnutné na dostatočné posúdenie predmetnej právnej veci, zároveň postupovali v rozpore s citovanými procesnými predpismi (ustanoveniami „§ 118 ods. 2..., § 120 ods. 1..., § 123..., § 132..., § 157 ods. 1 a 2..., § 213 ods. 3 a 4 OSP“, pozn.).“

Krajskému súdu najmä vytýkali, že „*v rámci preskúmacieho konania nezrušil napadnutý rozsudok Okresného súdu..., ktoré má tie isté vady... bez ďalšieho prevzal závery*

súdu prvého stupňa, keď sa ani ten s argumentáciou odvolateľa nezaoberal. Sťažovatelia majú za to, že Porušovateľ sa v tomto prípade obmedzil len na skonštatovanie správnosti dôvodov Rozsudku Okresného súdu.“.

Sťažovatelia tvrdia, že „napadnuté rozhodnutie Krajského súdu je nezákonné a arbitrárne, čím došlo k porušeniu práv a zákonom chránených záujmov Sťažovateľov“, najmä k porušeniu ich „základných práv... na spravodlivé súdne konanie a na súdnu a inú právnu ochranu“.

4. Sťažovatelia navrhli, aby ústavný súd rozhodol týmto nálezom:

„a) Rozsudkom krajského súdu... sp. zn. 9Co/173/2013 zo dňa 30. 05. 2013 v spojitosti s rozsudkom Okresného súdu... sp. zn. 10C/189/2002 zo dňa 29. 11. 2012 boli porušené základné ústavné práva Sťažovateľov na:

vlastnenie majetku podľa čl. 20 Ústavy... a čl. 11 LISTINY..., na spravodlivé súdne konanie a súdnu a inú právnu ochranu, vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 Ústavy... a čl. 36 ods. 1 LISTINY..., na právo na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru..., a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru...

b) Rozsudok Krajského súdu... zo dňa 30. 05. 2013 a rozsudok Okresného súdu... zo dňa 29. 11. 2012 sa zrušujú a vec vracia súdu prvého stupňa na ďalšie konanie;

c) priznáva Sťažovateľom náhradu trov právneho zastúpenia.“

5. Na podporu svojich tvrdení sťažovatelia v sťažnosti obsažne argumentujú judikatúrou ústavného súdu a Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

6. Ako dôkazový materiál sťažovatelia k sťažnosti (okrem iných písomností) pripojili rozsudok okresného súdu č. k. 10 C 189/2012-1126 z 29. novembra 2012, odvolanie proti nemu z 21. januára 2013 a rozsudok krajského súdu sp. zn. 9 Co 173/2013 z 30. mája 2013.

II.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd,

alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Skúma pritom tak všeobecné, ako aj osobitné náležitosti návrhu (sťažnosti) podľa ustanovenia § 49 až § 56 zákona o ústavnom súde vrátane okolností, ktoré by mohli byť dôvodom na jeho odmietnutie. Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

9. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny každý má právo vlastniť majetok... Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 36 ods. 1 listiny každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Podľa čl. 1 dodatkového protokolu každá fyzická alebo právnická osoba má právo pokojne užívať svoj majetok.

10. Predmetom posudzovanej sťažnosti je tvrdenie sťažovateľov, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 189/2002 a jeho rozsudkom z 29. novembra 2012, ako aj postupom krajského súdu v odvolacom konaní vedenom

pod sp. zn. 9 Co 173/2013 a jeho rozsudkom z 30. mája 2013 boli porušené ich v sťažnosti označené práva (body 1 a 4).

11. Ústavný súd konštatuje, že sťažovatelia predmetnou sťažnosťou najprv napadli postup okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 10 C 189/2002 a jeho rozsudok z 30. mája 2012. Vzhľadom na princíp subsidiarity, ktorý vyplýva z čl. 127 ods. 1 ústavy, ústavný súd nemá právomoc preskúmať napadnuté rozhodnutie okresného súdu (a postup v konaní mu predchádzajúci), keďže proti nemu bol prípustný riadny opravný prostriedok, ktorý sťažovatelia využili, a o odvolaní proti nemu rozhodol krajský súd ako súd odvolací rozsudkom sp. zn. 9 Co 173/2013 z 30. mája 2013. Z tohto dôvodu bolo potrebné sťažnosť v tejto časti odmietnuť pre nedostatok právomoci ústavného súdu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

12. Pokiaľ ide o napadnutý rozsudok krajského súdu sp. zn. 9 Co 173/2013 z 30. mája 2013, možno zo sťažnosti vyvodiť, že sťažovatelia namietali porušenie svojich v sťažnosti označených práv postupom krajského súdu a jeho rozsudkom, ktorým potvrdil prvostupňové rozhodnutie, t. j. stotožnil sa s faktickými a v zásade aj s právnymi názormi a závermi tohto súdu, ktoré však podľa názoru sťažovateľov vyplývali z nedostatočne zisteného skutkového stavu veci a nesprávnych právnych záverov (pozri tiež bod 3).

II.A

K namietanému porušeniu čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru

13. Ústavný súd už v rámci svojej judikatúry vyslovil, že obsahom základného práva na súdnu a inú právnu ochranu (ako aj práva na spravodlivý proces) je umožniť každému reálny prístup k súdu, pričom tomuto právu zodpovedá povinnosť súdu o veci konať a rozhodnúť (napr. II. ÚS 88/01), ako aj konkrétne procesné garancie v súdnom konaní. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti, ktorý rozhoduje o sťažnostiach týkajúcich sa porušenia základných práv a slobôd vtedy,

ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je v zásade oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Právomoc ústavného súdu konať a rozhodovať podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o namietaných porušeníach ústavou alebo príslušnou medzinárodnou zmluvou garantovaných práv a slobôd je daná v prípade, že je vylúčená právomoc všeobecných súdov, alebo v prípade, že účinky výkonu tejto právomoci všeobecným súdom nie sú zlučiteľné so súvisiacou ústavnou úpravou alebo úpravou v príslušnej medzinárodnej zmluve (I. ÚS 225/03, I. ÚS 334/08).

14. Pokiaľ ide o sťažovateľmi namietané porušenie ich základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru označeným rozhodnutím krajského súdu, ústavný súd predovšetkým konštatuje, že v danej veci nebola vylúčená právomoc všeobecných súdov. V právomoci ústavného súdu zostalo následne iba posúdenie, či účinky výkonu právomoci krajského súdu v súvislosti s jeho rozhodnutím o odvolaní sťažovateľov rozsudkom sp. zn. 9 Co 173/2013 z 30. mája 2013 sú zlučiteľné s označeným článkom ústavy, listiny, resp. dohovoru.

15. Vzhľadom na to, že krajský súd sa „*v celom rozsahu stotožnil s podrobnými dôvodmi napadnutého rozsudku*“, považoval ústavný súd za dôvodné oboznámiť podstatné časti prvostupňového rozsudku: „... *podľa ústavnej judikatúry reštitúcie predstavujú odstránenie protiprávnosti pri prechode vlastníctva, príp. protiprávneho zásahu do vlastníckeho práva a to navrátením veci do pôvodného právneho vzťahu. Špecifikom daného sporu bolo, že proti sebe stáli ako sporové procesné strany dva subjekty, ktoré obidva boli poškodené právnym poriadkom platným v období rokov 1948 až 1989.*

Žalovaní (ich právni predchodcovia) boli poškodení odňatím nehnuteľností postupom podľa zákona č. 81/1949 Zb. SNR o úprave právnych pomerov pasienkového majetku bývalých urbárníkov, komposesorátov a podobných právnych útvarov. V roku 1949 došlo

k likvidácii pasienkového majetku spoločenstiev na základe zákona o jednotných roľníckych družstvách, na ktoré prešiel pasienkový majetok spoločenstva do vlastníctva družstva bez náhrady. Vlastníctvo prešlo ex lege (zo zákona). Drobní spoluvlastníci boli týmto zákonom vyvlastnení, zbavení vlastníctva priamo a bez náhrady. Vyššie označeným rozhodnutím ONV... bola uvedená skutočnosť aj deklarovaná, t. j. o prechode vlastníckeho práva na Jednotné roľnícke družstvo... k predmetným nehnuteľnostiam, na základe zákona č. 81/1949 Zb.

Druhým subjektom vo vzťahu k predmetným nehnuteľnostiam boli žalobcovia, ktorí kúpnu zmluvou, registrovanou štátnym notárskom, v roku 1979 nadobudli vlastnícke právo k predmetnej stavbe. Vo vzťahu k predmetným pozemkom vzniklo žalobcom v 1. a 2. rade právo osobného užívania. Žalobcovia uvedené práva realizovali do roku 1985, počas ktorého obdobia realizovali rekonštrukciu nehnuteľnosti, spočívajúcu v generálnej oprave a dispozičnej zmene, s čím boli spojené finančné investície. Po uplynutí šiestich rokov došlo podľa ust. § 453a Občianskeho zákonníka (v znení do 1. 1. 1992) k prepadnutiu majetku žalobcov do vlastníctva štátu, v dôsledku v tom čase protiprávneho trestného činu opustenia republiky (pre ktorý boli uznaní vinnými z trestného činu a bol im uložený trest odňatia slobody). Ustanovenie § 453a Občianskeho zákonníka sa vzťahovalo aj na právo osobného užívania pozemkov, ktoré patrilo medzi iné majetkové práva (aj s poukazom na ust. § 100 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení do 1. 1. 1992). Prechodom práva osobného užívania pozemku na štát právo osobného užívania ex offio zaniká, keďže ide o iné majetkové právo v zmysle ust. § 453a Občianskeho zákonníka. V dôsledku toho právo osobného užívania predmetných pozemkov žalobcom zaniklo prechodom na štát. Hospodárskou zmluvou bola prevedená správa k predmetnej stavbe a pozemkom na Miestny národný výbor..., po roku 1989 Obec... Nebolo možné stotožniť sa s argumentáciou žalobcov, že právo osobného užívania pozemkov nezaniklo, keďže nebolo zrušené. K zániku uvedeného práva došlo zo zákona.

S poukazom na uvedené štát dvakrát v rozpore s princípmi demokratického a právneho štátu spôsobil protiprávnosť odňatím vlastníckeho práva vlastníkom predmetných nehnuteľností (žalobcom a žalovaným). Nápravu krívd, ktoré vznikli, priniesli reštitučné zákony. Podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku (ďalej len Zákon o pôde) sa členom spoločenstiev

ako oprávneným osobám reštituuje ich spoluvlastnícke právo. Zákon o pôde v úvodných ustanoveniach vymedzuje rozsah svojej pôsobnosti, s čím súvisí vymedzenie poľnohospodárskeho pôdneho fondu. Podľa zákona o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu sa za súčasť poľnohospodárskeho pôdneho fondu považuje obhospodarovaná poľnohospodárska pôda, medzi ktorú patria aj záhrady (ako aj pôda, ktorá bola a naďalej má byť obhospodarovaná, ale dočasne nie je). Zákon o pôde sa vzťahuje aj na stavby patriace k pôvodnej poľnohospodárskej usadlosti, vrátane zastavaných pozemkov. Vykonaným dokazovaním, vrátane výsluchov žalobcov, bolo jednoznačne preukázané, že predmetná stavba, zapísaná v evidencii katastra nehnuteľností ako obecná pastiereň, ako aj predmetné pozemky (záhrady a zastavaný pozemok pod obecnou pastierňou), tvorili pôvodnú poľnohospodársku usadlosť, čomu zodpovedala aj ich lokalizácia v obci a ich niekoľkoročné dlhodobé využívanie na poľnohospodárske účely (predovšetkým živočíšnu výrobu, chov dobytku).

Prvotný zápis v pozemkovej knihe, týkajúci sa majetkovej podstaty, označenej pod radovým číslom..., obecná pastiereň, o výmere 145 štvorcových siah bol datovaný rokom 1895. Následná genéza, obsiahnutá vo vložke..., preukazuje spoluvlastnícke právo fyzických osôb a s tým súvisiace prevody a prechody spoluvlastníckych podielov. Podľa znaleckého posudku, vyhotoveného znalcom B. (z roku 1985), bolo konštatované obdobie výstavby pastierne v dvadsiatych rokoch dvadsiateho storočia. Predmetné nehnuteľnosti slúžili ako poľnohospodárska usadlosť až do roku 1949, kedy došlo k likvidácii pasienkového majetku spoločností. Predmetné nehnuteľnosti preto spĺňali definíčné znaky vecnej pôsobnosti Zákona o pôde. Jednotliví podielníci a členovia urbáru a komposesorátu svojpomocne pre vlastnú potrebu spoločnosti, ktoré tvorili obyvatelia obce, postavili obytnú budovu s hospodárskymi budovami a vyčlenili z majetku pozemky, ktoré slúžili na poľnohospodársku výrobu (predovšetkým živočíšnu výrobu). Skutočnosť, že došlo k ďalším prevodom a prechodom vlastníckeho práva, ako aj k rekonštrukciám, nevylučuje predmetné nehnuteľnosti z pôsobnosti reštitučného Zákona o pôde. Zákonodarca definoval predmet reštitúcie spôsobom, ktorý bol daný a vyplýval z jednotlivých spôsobov, ktorými bola štátom spôsobená protiprávnosť vo vzťahu k vlastníkom. Preto aj zákonodarcovi pri vymedzovaní pôsobnosti zákona bolo zrejmé, že od roku 1949 v prípade pasienkového majetku došlo k právnym a faktickým zmenám a premenám nehnuteľností. Takáto skutočnosť však nemala

za následok presmerovanie predmetu reštitúcie pod iný reštitučný zákon (napr. zákon č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách), čím by došlo k nemožnosti nápravy krívd spôsobených vlastníkom zákonom č. 81/1949 Zb. Zákonodarca v ustanoveniach Zákona o pôde výslovne upravil aj prípady straty pôvodného stavebno-technického charakteru stavby v dôsledku zásadnej prestavby, ako aj prípady, ak bolo k pozemku zriadené právo osobného užívania. Uvedené len potvrdzuje záver, že aj v takýchto prípadoch nehnuteľnosti, ktoré spĺňajú definíčné znaky ust. § 1 (vecná pôsobnosť zákona) v spojení s § 4 (oprávnené osoby) a § 6 (dôvody reštitúcie) a vzťahy k nim sú regulované Zákonom o pôde, ktorý je potrebné naň aplikovať. Ustanovenie § 1 ods. 4 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách negatívne vymedzuje pôsobnosť zákona tak, že jeho ustanovenia sa nepoužijú na zmiernenie krívd, ktoré vznikli prevzatím poľnohospodárskej pôdy, vrátane súvisiacich obytných a hospodárskych budov, keďže na uvedený predmet právnych vzťahov sa vzťahuje Zákon o pôde. Podľa § 1 ods. 3 Zákona o pôde pokiaľ tento zákon neustanovuje inak, spravujú sa právne vzťahy k majetku osobitnými predpismi. Z uvedeného je potrebné dovodiť, že prioritu má úprava v Zákone o pôde. Len ak tento zákon neustanovuje inak, platia iné právne predpisy.

Zákon o mimosúdnych rehabilitáciách vyňal z odstránenia (zmiernenia) krívd prípady, ktoré vznikli prevzatím poľnohospodárskej pôdy, využívanéj na poľnohospodársku výrobu, vrátane súvisiacich obytných a hospodárskych budov. Podľa judikatúry Ústavného súdu SR výklad reštitučných zákonov má byť realizovaný tak, aby nesprávnym výkladom nedošlo k ďalším krívdám. Vylúčením predmetných nehnuteľností z aplikácie ustanovení Zákona o pôde by oprávnené osoby boli vylúčené z práva reštituovať spoločné nehnuteľnosti. Zákon o pôde pritom upravuje aj súbeh nárokov (§ 12), ktorý rieši v prospech tzv. prvej spravodlivosti. Uvedené zákonné ustanovenie favorizuje subjekt, ktorý svoje vlastníctvo stratil v dôsledku jednostranného aktu štátu, ak týmto spôsobom stratilo vlastnícke právo štátu viac subjektov, primárne prislúcha reštitučný nárok tomu subjektu, ktorý vlastníctvo stratil skôr (pokiaľ sa nedohodnú inak). V danom prípade žalovaní aj žalobcovia stratili vlastnícke právo zo zákona (aplikáciou ustanovení právneho poriadku, ktorý bol v rozpore s princípmi demokratického a právneho štátu), avšak žalovaní (ich právni predchodcovia) stratili svoje vlastnícke právo skôr (ktoré realizovali niekoľko desiatok rokov).

Otázkou iného právneho významu sú skutočnosti, týkajúce sa straty pôvodného stavebno-technického charakteru stavby v dôsledku zásadnej prestavby, skutočnosti týkajúce sa zastavania pozemkov, pozemkov, na ktorých bolo zriadené právo osobného užívania (ako aj iné obmedzenia predstavujúce výnimky znemožňujúce vydanie nehnuteľností podľa Zákona o pôde). Uvedené skutočnosti sú rozhodujúce z hľadiska kvalifikácie druhu reštitučného nároku (nie posúdenia vecnej pôsobnosti reštitučného zákona). V danom prípade si žalovaní (ich právni predchodcovia) uplatnili včas a riadne podľa Zákona o pôde svoj reštitučný nárok na pozemkovom úrade. Tomuto orgánu Zákon o pôde (§ 9 ods. 4) zveril právomoc rozhodovať o vlastníctve oprávnenej osoby k nehnuteľnostiam (na ktoré sa vzťahuje predmet úpravy Zákona o pôde). Pozemkový úrad... rozhodnutím zo dňa 12. 12. 1994 (právoplatný dňom 13. 9. 1995) čj. 517-1958/92-94 rozhodol, že oprávneným osobám (žalovaní a ich právni predchodcovia), ktoré spĺňajú ako oprávnené osoby podmienky pre priznanie reštitučného nároku podľa Zákona o pôde, sa priznáva vlastnícke právo k predmetnej stavbe a pozemkom, pričom dňom vydania nehnuteľnosti je deň, kedy rozhodnutie nadobudne právoplatnosť. Uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 31. 3. 1995 č. konania 23S/108/1995 (právoplatné dňom 13. 9. 1995) bol opravný prostriedok žalobcov v 1. a 2. rade odmietnutý ako podaný neoprávnenými osobami. Krajský súd v odôvodnení rozhodnutia výslovne konštatoval vecnú pôsobnosť Zákona o pôde na predmetného nehnuteľnosti, oprávnenosť nároku žalovaných na reštitúciu v zmysle Zákona o pôde, poukazujúc na ust. § 12 Zákona o pôde, vzťahujúci sa na tzv. súbeh nárokov (v zmysle ktorého prislúchalo právo na vydanie nehnuteľností členom urbáru a komposesorátu). Krajský súd tiež poukázal na skutočnosť, že žalobcovia v 1. a 2. rade si neuplatnili svoj reštitučný nárok podľa Zákona o pôde, v dôsledku čoho ich nebolo možné považovať za oprávnené osoby podľa Zákona o pôde (na ktoré by sa v prípade súbehu vzťahovalo právo na prevod náhradných pozemkov alebo priznanie finančnej náhrady).

Predovšetkým je potrebné uviesť, že podľa ust. § 135 Občianskeho súdneho poriadku v danom súdnom konaní bol súd viazaný rozhodnutím správneho orgánu, ktorým bolo vyššie označené rozhodnutie pozemkového úradu, ktoré preukazuje právny titul nadobudnutia vlastníckeho práva žalovaných (ich právnych predchodcov) a ktoré nemôže byť v súčasnosti preskúmané všeobecným súdom. Mimo rámec správneho súdnictva

všeobecný súd nie je oprávnený skúmať vecnú správnosť správneho aktu; môže ho preskúmať len so zreteľom na to, či ide o akt nulitný (ničotný). Nulitným aktom je správny akt, vydaný tzv. absolútne vecne nepríslušným správnym orgánom, z ktorého nevznikajú žiadne právne následky na rozdiel od aktu neplatného, pri ktorom sa uplatní prezumpcia jeho správnosti až do doby zrušenia jeho účinkov, zrušením alebo zmenením v rámci opravných prostriedkov (rozsudok NS SR č. 4Cdo/123/2003). V danom prípade predmetné rozhodnutie vydal orgán na to oprávnený, v medziach jeho právomoci, je právoplatné a vykonateľné a považuje sa preto za právne perfektné rozhodnutie správneho orgánu bez ohľadu na jeho vecnú správnosť (ktorá nemôže byť v súčasnosti už skúmaná všeobecným súdom). Aj u predmetného rozhodnutia platí, že sa prezumuje jeho správnosť, pokiaľ sa nepreukáže, že bolo vymedzeným postupom oprávnené alebo zrušené (preskúmanie rozhodnutia v rámci správneho súdnictva podľa piatej časti Občianskeho súdneho poriadku). Žaloba o určenie vlastníckeho práva preto nemôže nahrádzať preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu. Žalobcovia v 1. a 2. rade však využili možnosť preskúmania predmetného rozhodnutia v rámci správneho súdnictva, o ktorom bolo vydané vyššie uvedené rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici, ktoré je právoplatné a vykonateľné. Argumentácia žalobcov, týkajúca sa vecnej správnosti (nesprávnosti) rozhodnutia pozemkového úradu z hľadiska vydania nehnuteľnosti (s poukazom na stratu stavebno-technického charakteru stavby zásadnou prestavbou, ako aj zradením práva osobného užívania pozemkov), bola preto bez právneho významu, keďže rozhodnutím správneho orgánu podľa § 135 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku bol v danom súdnom konaní súd viazaný. Nebol daný dôvod na vykonávanie ďalšieho dokazovania v uvedenom smere. Je potrebné uviesť, že žalobcom v 1. a 2. rade nič nebránilo uplatniť riadne a včas reštitučný nárok podľa Zákona o pôde, argumentovať uvedenými skutočnosťami v konaní pred správnym orgánom a v prípade nesúhlasu s ním domáhať sa jeho preskúmania súdom. Keďže tak neučinili a nevyužili svoje reštitučné právo, stratili možnosť vecného preskúmavania rozhodnutia správneho orgánu.

Žalobcovia si síce uplatnili svoj reštitučný nárok, avšak na orgáne, ktorý nebol právomocný podľa Zákona o pôde, v dôsledku čoho znášajú dôsledky s tým spojené. Aj v prípade uzavretia dohody o vydaní nehnuteľnosti povinnou osobou, podľa Zákona o pôde, takáto dohoda podlieha schváleniu pozemkového úradu formou rozhodnutia

vydaného v správnom konaní (§ 9 ods. 2 Zákona o pôde). S poukazom na uvedené dohoda o vydaní nehnuteľnosti, pokiaľ bola uzavretá žalobcami v 1. a 2. rade, by podliehala schváleniu pozemkovým úradom, k čomu v danom prípade nedošlo. K poukazu žalobcov na nastalú krivdu, aj vzhľadom na celkové zhodnotenie nehnuteľnosti a investície s tým spojené s označením hrubej nemorálnosti, je potrebné uviesť nasledovné: oprávnený pocit krivdy je na strane obidvoch procesných strán (žalobcov a žalovaných), pričom je ťažké odstrániť, presnejšie zmierniť (k čomu slúžia reštitučné zákony, keďže úplné odstránenie krívd reálne možné nie je) krivdy, ku ktorým došlo postupom času na rovnakom objekte vlastníctva. Uvedený prípad bolo však možné riešiť v rámci súbehu reštitučných nárokov podľa Zákona o pôde (§ 12). Ten vychádza z nosnej hodnoty morálneho správania sa a spočíva v preferencii subjektu, ktorý vlastnícke právo stratil ako prvý v poradí. Nejedná sa však o formálnu matematickú postupnosť, ale o prioritu hodnôt. Tu je potrebné odpovedať na otázku, či bolo morálne poskytnutie možnosti uzavrieť kúpnu zmluvu predávajúcim, ktorým bol subjekt, ktorý sám nadobudol vlastnícke právo v rozpore s princípmi právneho a demokratického štátu (JRD na základe zákona č. 81/1949 Zb.) a to žalobcom v 1. a 2. rade (ako kupujúcim), ktorým bolo umožnené nadobudnúť vlastnícke právo (vrátane práva osobného užívania pozemku). Na rozdiel od žalovaných (ich právnych predchodcov), ktorým bolo znemožnené v roku 1979 nadobudnúť predmetné nehnuteľnosti a to akýmkoľvek spôsobom od predávajúceho (JRD). Právo kúpy dané žalobcom bolo žalovaným (pôvodným dlhoročným vlastníkom) upreté. Predmetný majetkový substrát, zapísaný v pozemkovej knihe v 19. storočí, slúžil svojou povahou a podstatou ako poľnohospodárska usadlosť. Členom urbáru a komposesorátu bolo odňaté právo realizovať a naplňať účel a funkcie predmetného majetkového substrátu a pokiaľ aj došlo k vykonaniu rekonštrukcie zo strany žalobcov za účelom uspokojenia súkromných potrieb (využitím stavby na rekreačné účely), došlo k tomu proti vôli členov urbáru a komposesorátu, keďže nehnuteľnosť dlhodobo slúžila a bola určená odlišnému účelu. Žalovaní (ich právni predchodcovia) v roku 1979 nemali právnu možnosť nadobudnúť vlastnícke právo k nehnuteľnostiam, hoci žalobcom v 1. a 2. rade takáto možnosť bola daná. Je nemorálne nútene vziať nehnuteľnosti jednému subjektu a dať ich subjektu inému. V uvedenom spočíva podstata tzv. prvej spravodlivosti, upravená ustanovením o súbehu nárokov podľa Zákona o pôde. K jeho aplikácii nedošlo z dôvodu, že žalobcovia v 1. a 2. rade nevyužili svoje právo

a neuplatnili si reštitučný nárok podľa Zákona o pôde, v dôsledku čoho znášajú dôsledky s tým spojené. V opačnom prípade by bolo riešené aj ich právo na prevod náhradných pozemkov, príp. finančnú náhradu. Investície žalobcov do predmetnej nehnuteľnosti boli nesporné a predstavujú samostatné právo, pričom nehnuteľnosť bola zhodnotená v priebehu svojej existencie viackrát rôznymi subjektmi, finálne však žalovanými po roku 1995.

Podľa § 23 ods. 2 zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii odškodnenie nárokov vyplývajúcich zo zrušených výrokov o treste prepadnutia majetku, prepadnutia veci alebo zhabania veci, ako aj spôsob náhrady a rozsah týchto nárokov, upravovali osobitné zákony. Keďže žiaden z účastníkov konania nevzniesol dôkazné návrhy, súd nevykonával ďalšie dokazovanie a v zmysle prejednávacej zásady vec meritórne rozhodol.“

16. Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom rozhodnutia krajského súdu dospel k záveru, že krajský súd svoje rozhodnutie náležite odôvodnil, čo potvrdzuje jeho argumentácia vychádzajúca z konaní zistených skutkových záverov. V odôvodnení svojho rozhodnutia krajský súd uviedol podstatu odôvodnenia prvostupňového rozhodnutia, oboznámil odvoláciu argumentáciu sťažovateľov a vyjadrenie žalovaných. Svoje rozhodnutie odôvodnil krajský súd takto:

„Krajský súd, ako súd odvolací, preskúmal vec v rozsahu mu danom ust. § 212 ods. 1 O. s. p. a bez nariadenia pojednávania (§ 214 ods. 1, 2 O. s. p.) po tom, čo nepripustil zmenu žaloby žalobcami (§ 95 ods. 2, 3, § 167 ods. 1, § 168 ods. 2 O. s. p.), rozhodnutie prvostupňového súdu podľa ust. § 219 O. s. p. ako vecne správne potvrdil.

Ako vyplynulo z obsahu podaného odvolania, žalobcovia prostredníctvom svojho právneho zástupcu žiadali pripustiť zmenu návrhu (v bode 6, 7) s tým, že žiadali určiť bezpodielové spoluvlastníctvo k nehnuteľnostiam zapísaným na LV... ako nehnuteľný majetok, súpisné č... na parcele... – obecná pastiereň a na LV... nehnuteľnosti – parcela... o výmere 37 m² – záhrady, parcela... o výmere 228 m² – zastavané plochy a nádvoria, parcela... o výmere 114 m² – zastavané plochy a nádvoria, parcela... o výmere 51 m² – zastavané plochy a nádvoria, parcela... o výmere 23 m² – zastavané plochy a nádvoria, všetko v katastrálnom území... Zároveň žiadali, aby žalovaným bola uložená povinnosť vydať predmetný nehnuteľný majetok do 3 dní od právoplatnosti súdneho rozhodnutia

a nahradiť im trovy konania pozostávajúce zo zaplateného súdneho poplatku a trov právneho zastúpenia, taktiež v lehote 3 dní.

Pred vyhlásením rozhodnutia odvolací súd uznesením postupom podľa § 95 ods. 3 O. s. p. tento návrh zamietol, pričom ho účastníkom nedoručoval, keďže voči takémuto rozhodnutiu nie je odvolanie prípustné. Žalobcovia síce poukazovali na text petitu pôvodne podanej žaloby, ale ako vyplýva i z odôvodnenia napadnutého rozsudku, prvostupňový súd prihliadajúc na doplnenie žaloby zo dňa 27. 1. 2003, 26. 2. 2003 a 27. 1. 2010 rozhodoval o petite zhodnom ako požadovali žalobcovia v odvolaní (viď odsek 1 dôvodov napadnutého rozhodnutia na č. l. 4), a preto podľa názoru odvolacieho súdu nebol dôvod na pripustenie zmeny návrhu v tomto štádiu konania.

Pokiaľ išlo o skutkové zistenia, vyhodnotenie rozhodujúcich skutočností a právne posúdenie veci, v tomto smere sa odvolací súd v celom rozsahu stotožnil s podrobnými dôvodmi napadnutého rozsudku, ktoré v takomto prípade nie je potrebné opakovať (§ 219 ods. 2 O. s. p.), keďže ani zo strany žalobcov v odvolacom konaní neboli uvedené také skutočnosti, s ktorými by sa nevyporiadal súd prvého stupňa v dôvodoch napadnutého rozhodnutia.

Možno sa síce stotožniť s názorom žalobcov v tom, že rozhodnutie správneho orgánu, ktorým bolo priznané vlastnícke právo žalovaných, nie je účinné voči nim, keďže neboli účastníkmi správneho konania, ale ani prvostupňový súd svoje rozhodnutie nedôvodil tým, že by sa v takomto prípade malo jednať o prekážku veci rozhodnutej a správne skúmal, či zo strany žalovaných došlo k nadobudnutiu vlastníckeho práva zákonným spôsobom. V tomto smere dospel i k správne záveru, keď konštatoval, že pokiaľ bolo rozhodnutie vydané oprávneným orgánom v medziach jeho právomoci, je právoplatné a vykonateľné, je nutné ho považovať za právne perfektné a nemožno teda konštatovať, že by žalovaní nadobudli vlastníctvo nezákonným spôsobom.

Je nepochybné, že pokiaľ by nedošlo k protiprávnemu odňatiu sporných nehnuteľností žalovaným, resp. ich právnym predchodcom, nemohli by následne nadobudnúť sporné nehnuteľnosti do svojho vlastníctva žalobcovia, a preto i z tohto pohľadu je potrebné považovať rozhodnutie súdu za spravodlivé.

Pokiaľ boli žalobcovia rehabilitovaní v zmysle zákona o súdnej rehabilitácii a došlo k zrušeniu nezákonných rozhodnutí, na základe ktorých im bol odňatý majetok, zrušením

týchto rozhodnutí nenadobudli ex lege vlastnícke právo k odňatému majetku, ale tak ako to konštatuje i prvostupňový súd v dôvodoch svojho rozhodnutia, ďalší postup bol upravený v § 23 ods. 2 zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii s tým, že nároky vyplývajúce zo zrušených výrokov o treste prepadnutia majetku, prepadnutia vecí alebo zhabania vecí upravovali osobitné zákony.“

17. Ústavný súd zastáva názor, že nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Skutkové a právne závery všeobecného súdu by mohli byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery všeobecného súdu boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedliteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (obdobne napr. I. ÚS 13/00, III. ÚS 151/05, III. ÚS 344/06).

18. Predmetné rozhodnutie krajského súdu obsahuje podľa názoru ústavného súdu dostatok skutkových a právnych záverov a ústavný súd nezistil, že by jeho výklad a závery boli svojvoľné alebo zjavne neodôvodnené a nevyplýva z nich ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich podstaty a zmyslu. Skutočnosť, že sa sťažovatelia s názorom krajského súdu nestotožňujú, nepostačuje sama osebe na prijatie záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo arbitrárnosti napadnutého rozhodnutia. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom, z čoho vyplýva, že všeobecný súd nemusí rozhodovať v súlade so skutkovým a právnym názorom účastníkov konania vrátane ich dôvodov a námietok. V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné aj arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od veci samej alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

19. Ústavný súd sa z obsahu napadnutého rozsudku (v spojení s odôvodnením prvostupňového rozhodnutia) presvedčil, že krajský súd sa námietkami sťažovateľov

zaoberal v rozsahu, ktorý postačuje na konštatovanie, že v tomto konaní dostali odpoveď na všetky podstatné okolnosti prípadu. V tejto súvislosti už ústavný súd uviedol, že všeobecný súd nemusí dať odpoveď na všetky otázky nastolené účastníkom konania, ale len na tie, ktoré majú pre vec podstatný význam, prípadne dostatočne objasňujú skutkový a právny základ rozhodnutia. Preto odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované právo účastníka na spravodlivé súdne konanie (m. m. IV. ÚS 112/05, I. ÚS 117/05). Z ústavnoprávneho hľadiska preto niet žiadneho dôvodu, aby sa spochybňovali závery napadnutého rozhodnutia, ktoré sú dostatočne odôvodnené a majú oporu vo vykonanom dokazovaní.

20. Ústavný súd na záver poznamenáva, že dôvody rozsudku krajského súdu sp. zn. 9 Co 173/2013 z 30. mája 2013 sú zrozumiteľné a dostatočne logické, vychádzajúce zo skutkových okolností prípadu a relevantných právnych noriem. Toto rozhodnutie nevykazuje znaky svojvôle, nevyhodnocuje nové dôkazy a právne závery, konštatuje dostatočne zistený skutkový stav, k čomu krajský súd dospel na základe vlastných myšlienkových postupov a hodnotení, ktoré ústavný súd nie je oprávnený ani povinný nahrádzať (podobne aj I. ÚS 21/98, IV. ÚS 110/03). Ústavný súd ešte pripomína, že nie je a ani nemôže byť ďalšou opravnou inštanciou v systéme všeobecného súdnictva.

21. Vychádzajúc zo zistených skutočností, ako aj z konštantnej judikatúry ústavného súdu spojenej s posudzovaním dodržiavania zásad spravodlivého procesu dospel ústavný súd k záveru, že niet žiadnej spojitosti medzi posudzovaným rozhodnutím krajského súdu a namietaným porušením základného práva sťažovateľov podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. S prihliadnutím na odôvodnenie napadnutého rozhodnutia, ako aj s poukazom na to, že obsahom základného práva na súdnu ochranu (ako aj práva na spravodlivé súdne konanie) nie je právo na rozhodnutie v súlade s právnym názorom účastníka súdneho konania, resp. právo na úspech v konaní (obdobne napr. II. ÚS 218/02, III. ÚS 198/07, II. ÚS 229/07, I. ÚS 265/07, III. ÚS 139/08), ústavný súd sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu jej zjavnej neopodstatnenosti.

II.B

K namietanému porušeniu čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny a čl. 1 dodatkového protokolu

22. Ústavný súd podľa svojej stabilizovanej judikatúry (napr. II. ÚS 78/05, I. ÚS 310/08) zastáva názor, že všeobecný súd spravidla nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ku ktorým patria aj základné práva vyplývajúce z čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny a čl. 1 dodatkového protokolu, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavnoprocené princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru, teda o prípadnom porušení uvedených práv by bolo možné v danej veci uvažovať len vtedy, ak by zo strany všeobecného súdu primárne došlo k porušeniu niektorého zo základných práv, resp. ústavnoprocených princíпов vyjadrených v čl. 46 až čl. 48 ústavy, resp. v spojení s ich porušením.

23. V nadväznosti na záver prezentovaný v bode 21 ústavný súd odmietol pre zjavnú neopodstatnenosť aj námietky sťažovateľov týkajúce sa porušenia čl. 20 ods. 1 ústavy, čl. 11 ods. 1 listiny a čl. 1 dodatkového protokolu, ktorý garantuje ochranu vlastníckemu právu, pretože absencia porušenia ústavnoprávných princíпов vylučuje založenie sekundárnej zodpovednosti orgánu verejnej moci za porušenie práv sťažovateľa hmotnoprávneho charakteru (obdobne napr. IV. ÚS 116/05, III. ÚS 218/07, III. ÚS 284/07, III. ÚS 114/09).

24. Ústavný súd vychádzajúc z uvedených skutočností a záverov odmietol sťažnosť sťažovateľov v tejto časti (II.B) z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti (§ 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

25. Vzhľadom na to, že sťažnosť sťažovateľov bola odmietnutá ako celok, ústavný súd nepovažoval za potrebné zaoberať sa ich ďalšími návrhmi uvedenými v petite sťažnosti (bod 4).

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde k rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudca Milan Ľalík.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 19. marca 2014